

DITLEV TAMM: *Roman Law and European Legal History*. København, 1997, 288 s., 369 kr.

Foreliggende bog er en oversættelse og en delvis omskrivning af bind 2 af værket *Retshistorie*, der for Romerrettens vedkommende udkom i 1980 og for den europæiske retsudviklings vedkommende i 1991. Den delvise omskrivning består i, at et kapitel om familieret i Romerretten og et kort afsnit om Europa efter 1945 i den europæiske retsudvikling er blevet tilføjet.

I forordet oplyses det, at den engelske udgave er udgivet, eftersom der blev tilbudt jurakurser for Erasmus studenter ved Københavns Universitet. Der kan ikke være tvivl om, at det er en god ide at sende en bog af denne type på markedet, men det føles som en mangel, at den for Romerrettens vedkommende er koncentreret til den klassiske Romerret. Skønt Ditlev Tamm påpeger den almindelige og voksende interesse for Romerretten, er det jo ikke den del af Romerretten, der har interesse, men derimod den del, der fik fodfæste i tiden efter 1100. Frem for alt er det beklageligt, når det erindres, hvilken rolle Romerretten kom til at spille efter Reformationen over store dele af Europa. Der kunne have været lagt mere vægt på at skildre, hvorledes den klassiske Romerret udviklede sig fra den Romerret, der blev taget i anvendelse efter genopdagelsen i slutningen af det 11. århundrede i Bologna, og få ville have været mere skikkede til denne opgave end netop Ditlev Tamm. Det ville også have påkaldt sig interesse at få uddybet, om den blev videreudviklet i tiden efter Reformationen, da dens betydning f.eks. også udstrakte sig til Skandinavien, ganske vist i begrænset grad.

Det må således være kapitlerne om Romerretten efter dens genopdagelse, der har størst interesse, og her bliver bogen noget kortfattet. Kun 40 sider kan siges at dække dette spørgsmål, og så er det oven i købet i en noget forkortet udgave. Hele den interessante historie om, hvorledes Romerretten i forskellig grad vandt indflydelse i det ene vesteuropæiske land efter det andet, måske først og fremmest i Tyskland, er skåret ned til tre sider, hvilket kan undre, når Gerald Strauss' bog fra 1986 om modstanden mod indførelsen af Romerretten i Reformationstidens Tyskland kunne have været udnyttet.

I det hele taget må *Roman Law* betragtes som en nyttig bog, hvor læseren dog sidder tilbage med indtrykket af, at der mangler noget.

Jens Chr. V. Johansen

FERDINAND OPLL: *Leben im mittelalterlichen Wien*. Böhlau, Wien 1998, 228 s. ØSchilling 298.- / DM 39.80 / Sfr. 37. ISBN 3-205-98930-9.

Wiener stads- og landsarkivaren Ferdinand Opll, der ellers er kendt for sine studier over Frederik Barbarossa, har med denne bog villet sammenfatte vor viden om dagliglivet i det middelalderlige Wien. Som slutår for undersøgelsen sættes logisk nok året 1529, det år, da Luther under indtryk af Tyrkernes belejring af Wien skrev »Vor Gud han er så fast en borg«.

Bogen skildrer opfattelsen af tid, menneskenes livscyklus og forhold til omverdenen, levevilkår, adfærd og mentalitet, samt de mere klassiske kulturhistoriske områder, hverdag/fest og det offentlige liv. I bogens sidste kapitel skildres seks meget forskellige levnedsløb: Bondedatteren Agnes Blannbekin, der blev en bekendt mystiker (død 1315); borgmesterfruen fra Sopron i Vestungarn, der blev hofdame for hertuginde af Østrig og som kom til at spille en

politisk rolle ved tronskiftet 1439-40; tre medlemmer af Wiener Magistraten i det 15. årh., og en læge og universitetslærer fra slutningen af samme årh.

Forfatteren kan med udgangspunkt i de borgerlige testamenter 1395-1403 påvise, at familier med mange børn var en sjældenhed; hyppigst forekomme de var familier med kun et eller to børn (s. 21f.). Bemærkelsesværdigt er oksekødets dominerende stilling i Wienerkøkkenet i stedet for svinekød (s. 83f.), hvilket måske skyldes Wiens nærhed til Ungarn, som var en af de vigtigste producenter af oksekød i det senmiddelalderlige Europa. I Wien arbejdede man i 14. årh. i gennemsnit 5,1, i 15. årh. 5,4 dag om ugen (s. 121.), hvilket er en forholdsvis lang arbejdsuge sammenlignet med f.eks. samtidige nederlandske byer; cf. Thomas Riis, *An Analysis of Working Hours*, Diogenes no. 149, Fiesole 1990, s. 73.

Til den kulturhistorisk interesserede kan bogen anbefales på det varmeste. Den viser, hvor langt man kan komme med gode spørgsmål til kilderne og en nogenlunde fyldig dokumentation. Dr. Ole Degn har behandlet Ribe 1560-1660, men det må være muligt at foretage tilsvarende undersøgelser af andre byer som Helsingør, Malmø, Aalborg eller Flensborg i 16.-17. årh., hvilket ville bringe dansk byhistorisk forskning et mægtig skridt fremad.

Thomas Riis

FABIAN PERSSON: *Servants of Fortune. The Swedish Court between 1598 and 1721*, Lund 1999, 278 sider, 27 tabeller, SKR 320.

Er hoffets historie i tidlig moderne tid et emne for seriøse historikere, eller bør det overlades til excentrikere, litterater og kulturhistorikere? Har denne numerisk begrænsede gruppe af hovedsageligt aristokratiske døgenigte krav på videre interesse i sammenligning med magtstatens opbygning og de dybtgående socioøkonomiske omvæltninger i overgangen fra agrar subsistensøkonomi til protokapitalistisk markedsøkonomi? Man kan mærke, at dette borende spørgsmål ikke har været ligegyldigt for forfatteren af denne første store, systematiske analyse af stormagtstidens svenske hof fra 1598 til 1721. Legitimeringspresset har affødt en afhandling, som med udenlandsk inspiration tager et emne op, der er nyt i skandinavisk sammenhæng, men som løser opgaven på relativt traditionel vis.

Bogen er klart og systematisk opbygget. Hoffets organisation, økonomi og sammensætning gennemgås udførligt og suppleres med kapitler om dets politiske funktion. Det faste fundament under afhandlingen er en omhyggeligt opbygget database over de ca. 1.900 adelsmænd og -kvinder, der i perioden gjorde tjeneste ved det svenske hof. Denne database er udmøntet i en række diagrammer og danner grundlag for en solid prosopografisk analyse af hoffets skiftende rekruttering, sammensætning, karrieremønstre etc. Man kan kun misunde svenskerne de velbevarede hofarkiver, der gør den slags undersøgelser mulige. Med hensyn til det analytiske apparat har Persson, der er vel indlæst i hele den nyere europæiske forskningstradition, valgt at lade sig inspirere af to kerneudsagn fra engelske historikere. Det drejer sig om Geoffrey Eltons karakteristik af hoffet som »a point of contact« og David Starkeys skelnen mellem »participatory« og »distant monarchs«.

Som man kan forvente af et pionerarbejde, er afhandlingen rig på konkrete oplysninger og håndfaste analyseresultater. Mens hoffets organisatoriske rammer udviser stor kontinuitet, skifter hoffets sammensætning og politiske funk-